

DOI 10.31558/2519-2949.2020.2.9

УДК 323.2.35:351

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3922-7619>*Чальцева О. М., Донецький національний університет імені Василя Стуса*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5272-3268>*Швець К. А., Донецький національний університет імені Василя Стуса*

ONLINE ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ЛИТВІ ТА УКРАЇНІ

У статті досліджено вплив online практик взаємодії державної влади та громадянського суспільства на процес формування публічної політики на прикладі перехідних систем Литви та України.

Визначено, що впровадження у публічну політику online-практик у Литві забезпечує модернізацію процесу державного управління відповідно до нових умов інституціонального розвитку; сприяє підвищенню ефективності і дієвості інститутів влади та держави; створюються умови для відкритого і прозорого державного управління, а також створюється можливість стійкого зворотного зв'язку між владою та бізнесом і громадянами.

Виявлено, що Україна активно включилася в інтерактивний процес, що можна віднести до позитивних ефектів інституціоналізації публічної політики. Впровадження електронних технологій у сфері публічного управління і розширення інформаційного простору дозволяє державним органам не лише надавати більш якісні послуги, а й провести децентралізацію, одночасно зміцнюючи горизонтальні зв'язки між ланками бюрократичної системи, посилюють зворотний зв'язок між представниками органів влади та громадянами і мають на меті забезпечувати постійне коригування діяльності органів влади з урахуванням побажань і запитів населення.

З'ясовано тенденції інституціоналізації практик публічної політики в online-просторі, розкрита специфіка віртуальної діяльності акторів у публічному просторі та ступінь їх впливу на політику. Доведено, що нові інформаційні технології web 2.0 і web 3.0 змінили практику соціального спілкування в цілому і публічну політику зокрема, привели до появи нових інтерактивних інституціональних форм співпраці, що розширило публічний простір і ускладнило систему управління. Зазначено, що вагоме значення в побудові публічної політики “знизу-вверх” чинить рівень розвитку електронного врядування, яке забезпечує активну участь громадськості в державному управлінні. Online-інструменти дали поштовх включенню нових механізмів мережевої взаємодії – як для традиційних акторів, так і для новопосталих, створили умови включення більшої кількості громадян до політичного процесу, забезпечили майданчики для комунікації, призвели до появи нових інноваційних інституціоналізованих форм партнерства громадянського суспільства й влади, наповнили новим ідейним змістом публічну політику.

Ключові слова: *громадянське суспільство, публічна політика, публічне управління, форми політичної участі, електронне врядування, е-демократія, online-простір.*

Одними із основних інструментів політики в сучасних умовах є інтерактивні технології, що дозволяють розширити публічний простір, залучити до нього більшу кількість учасників і оновити систему управління. Сучасна практика публічної політики все більше вимагає уваги до проблеми співучасті громадянського суспільства в процесі управління й формування горизонтальних форм взаємодії між публічними акторами за допомогою інформаційно-комунікативних технологій. Комунікативне середовище публічної сфери виходить за межі реальності та поширюється в online-просторі, який сміливо можна називати новим полем політичних практик.

Online-простір надає можливість реальним акторам, на підставі принципів відкритості, доступності та індивідуальності, бути проінформованими, висловлювати свою думку, брати участь у процесі формування порядку денного й вироблення рішень, вирішувати суперечливі питання та отримувати послуги. Для виконання цих функцій online-простір створює публічні майданчики та

надає різні механізми й інструменти для створення «соціальних мостів» між політичними акторами, залучаючи та мотивуючи все більше й більше учасників до співпраці. Соціально-політичне конструювання публічних майданчиків online простору може відбуватися за двома напрямками – «згори» (ініціатива й контроль влади) та «знизу» (визначальна роль належить громадянському суспільству). Ефективність публічних майданчиків обох напрямків буде залежати від того, наскільки вони орієнтовані на потреби більшості суспільства, від можливостей інформаційно-комунікативних технологій держави, від прагнення до співпраці акторів і від їх здатності реагувати на проблеми в публічному полі політики. Інституціоналізація online-простору публічної політики призвела до появи нових практик взаємодії акторів, які можна представити у двох формах: «медіа-ком'юніті» і «електронне урядування» [21, с. 142].

Говорячи про стан теоретичної розробки теми, можна стверджувати, що існує цілий комплекс теоретичного матеріалу присвяченого вивченням проблеми публічної політики, публічного управління, демократії участі, електронного урядування, котрими займалися такі науковці як О. З. Босак [1], І. Г. Малюкова [6], І. Б. Жиляєв [7], С. А. Квітка та О. О. Соколовська [9], І. В. Клименко та К. О. Линьов [11], І. В. Матвеєнко [13], С. О. Телешун [18-19], О. О. Скібіна [17] тощо.

Варто констатувати, що у нашому дослідженні під публічною політикою ми розуміємо доцільну взаємодію публічних акторів (інституціоналізованих та неінституціоналізованих, формальних та неформальних), які за допомогою власних ресурсів, функціональних механізмів, культурно-ціннісних і правових норм, мають можливість виявляти, реалізовувати, аналізувати та контролювати загальнозначущі соціально-політичні проблеми [21, с.20].

Слід зауважити, що політичний простір конкретної держави та структурованість online-спільноти є відправними точками у формуванні інституціоналізованих практик взаємодії акторів у віртуальному полі публічної політики, громадянської мобілізації. Залучення громадян до політичного процесу за допомогою інтернет-технологій дозволяє розширити можливості для суспільства безпосередньо впливати на розробку, реалізацію публічних рішень, а також забезпечити контроль за їх виконанням на різних рівнях управління, тим самим електронний уряд створює ефект зворотного зв'язку «держава – суспільство».

В контексті нашого дослідження також варто зазначити, що категорія “взаємодія”, яка застосовується для позначення зв'язку між державою (публічним управлінням), приватним сектором (бізнесом) та громадянським суспільством, є одним із ключових загальнонаукових понять, яке вживається як компонент дефініцій електронного урядування [10, с. 26].

Як зазначають І. В. Клименко та К. О. Линьов сутність електронного урядування в цілому розкривається за допомогою зведення його до технологій, що забезпечують інформаційну взаємодію органів влади, бізнесу й інститутів громадянського суспільства, що побудована на широкому застосуванні інформаційних технологій з метою підвищення доступності та якості державних послуг, зменшення строків їх надання, зниження адміністративного навантаження на громадян, а також означає системне використання інформаційних і комунікаційних технологій для підвищення ефективності, економічності і прозорості уряду та можливості громадського контролю за ним [11].

На рівні державної політики тенденція стимулювання залучення громадян у процеси управління через мережеві інтернет-технології концептуалізувалася в електронне урядування (e-governance), яке представляє собою мережеву взаємодію громадян і державних структур у прийнятті політико-управлінських рішень. Концепція електронного урядування істотно розширила сферу участі громадян до включення їх безпосередньо в процеси державного управління з метою підвищення ефективності публічної влади. Її принципова відмінність – зсув центру ваги парадигми управління від держави до громадян. Інституціонально концепція електронного урядування оформилася у вигляді електронного уряду (e-government).

У даному випадку «електронне урядування» сприяє формуванню нового типу «електронного» громадянина й нового типу управлінського мислення. Створюються нові можливості репрезентації публічних інтересів і впливу громадських структур на процес виробництва публічної політики. В ролі сутнісного, соціокультурного, ідеологічного наповнення електронного управління виступає «електронна демократія», яка органічно вбудовується в концептуальну схему пояснення публічної політики, оскільки остання неможлива без демократичної складової, яка є умовою повноцінного, прозорого, взаємовідповідального діалогу між владою та суспільством.

Інституціоналізація online-простору публічної політики призвела до появи нових практик взаємодії акторів, які можна представити у двох формах: «медіа-ком'юніті» і «електронне

урядування». Перша форма уявляє собою горизонтальне спілкування всередині громадянського суспільства і представлена інституціонально online-соціальними мережами, інтернет-блогами, незалежними online-ЗМІ і «громадськими організаціями 2.0», що сприяє формуванню громадської думки і прийняттю політичних рішень, де основним елементом публічної політики є мережеве громадянське суспільство. Другою формою є «електронне урядування», яке представляє собою мережеву взаємодію громадян і державних структур у прийнятті політико-управлінських рішень. З кінця 90-х рр. ХХ ст. «електронне урядування» почало практично реалізовуватися в постіндустріальних країнах Заходу і Сходу, формуючи дві основні політичні моделі. На Заході концепція електронного уряду з'явилася інституціоналізованим втіленням стратегій good governance (GG), new public management (NPM) та «електронної демократії». У східних державах «електронне урядування» реалізується на основі застосування принципів традиціоналізму (конфуціанства) та «раціональної бюрократії». Сучасний розвиток концепції продовжено новими моделями такими як «мобільний уряд» (m-government) і «відкритий уряд» («open government»).

Інституціоналізація online-простору публічної політики та адаптація управлінських моделей в перехідних системах, безумовно має свої специфічні риси і особливості. Усі перехідні системи вирішують проблеми модернізації держави, реформування управління та переформатування соціально-політичних відносин в залежності від економічних, політичних, історичних, інституціональних, соціально-культурних і зовнішньополітичних обставин. У результаті цих перетворень, які країни проходять із різним ступенем динамічності та інтенсивності, формується особливий національний варіант публічного простору.

Формальне інтегрування загальносвітових управлінських моделей в політичний простір досліджуваних країн (Україна, Литва) призвело як до позитивних, так і негативних ефектів інституціоналізації публічної політики.

Так, модернізація управлінських практик, із застосуванням принципів електронного урядування, відповідно до міжнародних стандартів і прийнятих норм в державі, сприяла створенню в Литві та Україні нових інституцій в управлінні і застосуванню нових практик менеджменту з використанням інноваційних методів.

Слід зазначити, що спостерігаються схожі тенденції до розвитку електронного урядування у досліджуваних нами країнах. Так, у Литві та Україні електронне урядування покликане забезпечувати: по-перше, інформаційний супровід діяльності органів державної та муніципальної влади, що припускає доступність і відкритість інформації для всіх громадян у будь-який час (принцип публічності); по-друге, об'єднує в єдину сервісну організацію всі органи державної влади й управління на різних рівнях, які надають державні послуги населенню (принцип здійснення онлайн-транзакцій); по-третє, забезпечує участь громадян у прийнятті публічних рішень на основі механізмів зворотного зв'язку (принцип участі громадян).

Електронний уряд стає новим інститутом, який забезпечує підвищення ефективності органів публічного управління та зниження управлінських витрат, що дозволяє якісно надавати державні послуги широкому колу споживачів (бізнесу і громадянам) відповідно до формули «24/7/365» [21, с. 146].

Окремо варто зупинитися на формуванні публічної політики безпосередньо «знизу – вгору». Громадянське суспільство Литви та України приймає участь в державному управлінні через різні форми взаємодії з органами публічної влади.

Так, громадяни беруть активну участь у виборчому процесі, тим самим формуючи виборні органи державної влади, які в подальшому реалізовуватимуть політичний курс держави. Активними формами політичної участі в даних країнах є правотворча ініціатива громадськості, консультації з громадськістю, громадські ради при органах публічної влади, індивідуальні звернення до органів публічної влади, громадський контроль, громадська експертиза, моніторинг за діяльністю публічної влади.

Однак, тут варто зазначити, що ефективність та дієвість багатьох із зазначених форм взаємодії визначається рівнем впровадження електронного урядування. В даному плані між досліджуваними країнами є певні відмінності.

Так, найбільш успішно електронне урядування функціонує в Литві. Урядом Литви затверджена Програма вдосконалення державного управління на 2012-2020 рр., яка передбачає відкритість для громадянського суспільства процесів державного управління і заохочення громадськості до активної участі в них. Відповідно до Програми, Литва протягом 2012-2020 років зобов'язується розвивати відкриті ініціативи Уряду у таких сферах: забезпечення високого рівня підзвітності органів

державного управління перед громадськістю шляхом опублікування інформації щодо законотворчої та оперативної діяльності влади, яка має значення для громадянського суспільства. Будуть вжиті зусилля для забезпечення якості донесення цієї інформації до громадськості (тобто вона має бути ясною за змістом і прийнятною за формою). При здійсненні зазначених цілей будуть активно використовуватися можливості нових інформаційних технологій.

Для реалізації зазначеної ініціативи в Канцелярії Уряду Литовської Республіки діє Відділ громадян та відкритого уряду Департаменту комунікації, який забезпечує щоденний прийом для пересічних громадян, представників бізнесу, неурядових організацій тощо, розглядаючи їхні скарги, пропозиції, вирішуючи їхні проблеми, надаючи консультації та необхідну інформацію тощо. Аналогічні консультативні пункти діють у кожному з міністерств Литви. Один раз на тиждень консультації проводяться одним з Міністрів Уряду Литви. Окрім того, Уряд створив сайт Громадських консультацій, на якому розміщуються теми для обговорення. Усі міністерства на власних сайтах мають розділ присвячений законодавчим ініціативам та поточним питанням над якими працює міністерство. Міністерства сприяють проведенню громадських консультацій, за результатами яких готуються доповіді про участь громадянського суспільства у вирішенні тих чи інших питань [5].

З метою полегшення доступу громадськості до публічної інформації в Литві створено так звані Електронні ворота влади (www.evaldzia.lt), завдяки яким фізичні та юридичні особи можуть отримати певний перелік послуг через інтернет (www.epaslaugos.lt). З метою покращення надання електронних послуг в Литві діє принцип Єдиного вікна, який полягає в тому, що людина, звертаючись до державної установи з метою отримання конкретної послуги, може не здійснювати збір довідок, необхідних для розгляду цього питання. Зазначену функцію здійснює в електронному вигляді сама державна установа. З метою удосконалення засобів боротьби з корупцією та залучення до цього процесу громадянського суспільства, на сайтах державних установ Литви надано перелік контактів (телефонні номери і електронні адреси), за якими може надходити в анонімному режимі інформація про випадки корупції. Крім того, у Міністерстві внутрішніх справ створено окремий відділ “Попередження корупції”, який працює безпосередньо з громадянським суспільством з проблеми ліквідації корупції [5].

Впровадження технологій електронного урядування у Литві призводить до переосмислення ролі і функцій влади, зростанню можливостей контролю за ефективністю діяльності органів влади на різних рівнях, спрощення управлінських процедур, скорочення адміністративних витрат, застосування сучасних методів державного управління, досягнення якісно нового рівня управління державою і суспільством у цілому, а також зміцнення довіри до інститутів держави.

Електронні сервіси взаємодії влади та громадянського суспільства почали поступово розвиватися в Україні з 2014 р. А вже 2015 р. депутати Верховної Ради України внесли зміни до Закону України “Про звернення громадян”, які передбачали внесення до законодавства поняття “електронна петиція” як однієї з форм звернень до органів влади. У 2016 р. була створена Коаліція з розвитку е-демократії в Україні [2]. До неї увійшли провідні експерти та 12 організацій, що здійснюють діяльність у сфері електронної демократії та електронного урядування. Зусиллями Коаліції та Державного агентства з питань електронного урядування України була розроблена Концепція розвитку електронної демократії в Україні та План заходів щодо її реалізації. Вона була схвалена Кабінетом Міністрів України в листопаді 2017 р. Метою Концепції є “формування політичних, організаційних, технологічних та ідеологічних умов розвитку електронної демократії в Україні, що характеризується зростанням широкого долучення громадян до комунікації, співпраці з органами державної влади, контролю за ними, участі у виробленні політики, розвитку самоорганізації та самоврядування, а також рівнем довіри до суб’єктів владних повноважень...” [15].

Указ Президента України № 558/2019 “Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг” також спрямований на стимулювання розвитку електронних послуг [20].

До основних інструментів е-демократії відносять:

- платформи електронної взаємодії влади та мешканців (електронні петиції, електронні звернення, громадський бюджет, відкрите місто, “розумна” взаємодія та ін.);
- електронні послуги;
- бюджет участі, конкурси місцевих ініціатив

Розглянемо ці інструменти окремо.

Платформи електронної взаємодії влади та мешканців. Широкого поширення цих інструментів у громадах вдалось досягти завдяки ініціативі “Веб-платформа “Єдина платформа місцевої електронної демократії” [2]. Платформа надає можливість територіальним громадам запровадити сервіси електронної комунікації влади та мешканців, не витрачаючи коштів місцевого бюджету на розробку власних технічних рішень [2].

На платформі доступними до використання є чотири інструменти: місцеві петиції, громадський бюджет, відкрите місто, консультації з громадськістю.

За 2,5 роки роботи платформи електронних петицій громадяни ініціювали близько 15 тис. петицій до органів місцевого самоврядування [8]. Станом на вересень 2018 р. до сервісу електронних петицій приєдналися 170 громад із загальною кількістю користувачів 440 тис. осіб. До сервісу “Відкрите місто”, робота якого допомагає у вирішенні переважно комунальних та інфраструктурних проблем у громадах, приєдналося 60 міст (станом на 01.08.2019 р.). За його допомогою було вирішено більше ніж 20 тис. місцевих проблем, а також було реалізовано 409 проєктів місцевих активістів та ініціативних груп. Інструментом “Громадський бюджет” користується 91 громада. Через сервіс “Громадські консультації” громади провели електронні обговорення 21 проєкту НПА [4, с. 105].

Заслужують на увагу також громадські ініціативи з покращення якості взаємодії місцевої влади та мешканців через електронні інструменти. Система “Розумна взаємодія”, за допомогою якої до активної участі в житті громади можна залучити підприємців, мешканців і донорів, була розроблена за участі БФ “Молода громада”. Система спрямована на визначення та вирішення місцевих питань мешканцями у прийнятний та зручний для них спосіб – самостійно або через інституції місцевої влади. “Розумна взаємодія” просуває систему розв’язання проблем на підставі активного громадянства та співпраці, яка також здатна знизити навантаження на органи місцевого самоврядування. Загалом 64 громади з 21 області долучилися до пілотування системи “Розумна взаємодія” [16].

Вище наведені дані щодо практики використання та поширення інструментів електронної демократії в регіонах свідчать про значний громадський інтерес до владно-громадської комунікації через електронні сервіси.

Електронні послуги. Концепція розвитку електронних послуг в Україні була ухвалена Урядом 2016 р. Її метою є формування протягом 2016–2020 рр. ефективної системи електронних послуг. У січні 2019 р. був ухвалений План заходів щодо реалізації Концепції розвитку системи електронних послуг в Україні на 2019–2020 роки.

План передбачає декілька нововведень:

- 1) формування переліку пріоритетних послуг, які будуть надаватись громадянам онлайн;
- 2) сприяння з боку держави розповсюдженню альтернативних електронному цифровому підпису засобів електронної ідентифікації, зокрема MobileID;
- 3) створення електронного кабінету громадянина для доступу до е-послуг та інформації з державних реєстрів;
- 4) популяризація електронних послуг серед населення, а також розвиток каналів доступу до електронних послуг шляхом створення спеціальних автоматизованих пунктів доступу у ЦНАПах, банках, бібліотеках тощо.

З 2013 р. розпочав роботу Єдиний державний портал адміністративних послуг. Основне його призначення: впорядкування та надання вичерпної інформації про адміністративні послуги, а також надання адміністративних та інших публічних послуг в електронному вигляді.

Станом на кінець 2019 р. органи влади дистанційно надають громадянам 180 послуг [3].

Бюджет участі, конкурси місцевих ініціатив. Поширення інструменту залучення мешканців до бюджетного процесу в українських громадах розпочалось у 2015 р. з міст обласного значення (Черкаси, Чернігів, Полтава, Вінниця, Суми, Запоріжжя). Активно долучаються до розвитку бюджету участі ради об’єднаних територіальних громад. У 2018 р. кількість ініціатив із залучення мешканців до розподілу бюджету перевищує 800 [3].

Децентралізація сприяла розширенню переліку адміністративних послуг, які можуть надавати органи місцевого самоврядування. Реформа таким чином наближає послуги до громадян. Одночасно послуги, які надаються населенню в громадах, мають бути якісними, прозорими та доступними. З метою реформування системи надання адміністративних послуг на місцях у громадах утворюються центри надання адміністративних послуг.

Розвиток таких інституцій, як ЦНАП, наближає Україну до побудови сервісної держави, коли управління стає прозорим, підзвітним, інклюзивним, а державні сервіси – зручними та

орієнтованими на потреби громадян. ЦНАП – це осередок комунікації влади та населення, де взаємодія відбувається у максимально комфортних та зручних для громадян умовах.

Значною мірою розвиток ініціативи зі створення центрів надання адміністративних послуг стимулюють проекти міжнародної технічної допомоги, зокрема Програма “U-LEAD з Європою”, ПРООН в Україні, Програма EGAP. Окремі програми за напрямками реформи адміністративних послуг в Україні містять компоненти, які навчають громади залучати та інформувати мешканців громад до місцевого самоврядування через ЦНАПи.

Дієвим інструментом підтримки діалогу влади з громадськістю є обласні цільові програми сприяння розвитку громадянського суспільства та співпраці органів влади з громадськістю. Їх основні завдання спрямовані на створення умов для розвитку громадянського суспільства, налагодження співпраці влади та громадськості, фінансову підтримку ініціатив громадськості для спільного вирішення завдань регіональної політики. У межах програм передбачаються фінансові ресурси для проведення публічних консультацій із громадськістю, вивчення громадської думки, проведення конкурсів соціальних проєктів серед громадськості, створення ресурсних центрів громадських ініціатив, навчання державних службовців та представників громадськості використанню інструментів громадської участі, проведення форумів соціальних інвестицій тощо [12, с. 98].

Підсумовуючи усе вище сказане, варто зазначити, що публічне управління в Литві та Україні формувалося під впливом низки чинників: історичного минулого, територіальної приналежності, євроінтеграційних процесів та національних особливостей. Спільними рисами публічного управління для досліджуваних країн є застосування європейських принципів верховенства права, передбачуваності, відкритості та прозорості, підзвітності, дієвості, ефективності. Однак кожній з країн притаманні і свої особливості, пов'язані з рівнем залучення громадськості до державного управління, з особливостями надання публічних послуг, з делегуванням ряду управлінських повноважень громадським структурам чи місцевому самоврядуванню тощо.

Важливою характеристикою нової мережевої взаємодії акторів у публічному полі політики з'явилася можливість його проєктування за допомогою нових інституціоналізованих практик управління та інтерактивних технологій, завдяки яким створюються умови для конструктивної участі різноманітних акторів і можливості для діалогової взаємодії.

Слід зазначити, що попри значні успіхи з впровадження різноманітних форм публічної участі в досліджуваних країнах, вагоме значення в побудові публічної політики “знизу-вверх” чинить рівень розвитку електронного врядування, яке забезпечує активну участь громадськості в державному управлінні.

Впровадження у публічну політику online-практик у Литві забезпечує модернізацію процесу державного управління відповідно до нових умов інституціонального розвитку; сприяє підвищенню ефективності і дієвості інститутів влади та держави; створюються умови для відкритого і прозорого державного управління; поступово зникають адміністративні бар'єри; інформація стає доступнішою та відкритою; створюється можливість стійкого зворотного зв'язку між владою та бізнесом і громадянами; забезпечується суттєве скорочення трансакційних витрат на всіх рівнях економіки держави.

Україна активно включилася в інтерактивний процес, що можна віднести до позитивних ефектів інституціоналізації публічної політики. Впровадження електронних технологій у сфері публічного управління і розширення інформаційного простору дозволяє певним чином державним органам надавати більш якісні послуги і бути більш відкритими для населення. Інформаційні технології, у даному випадку, дозволяють провести децентралізацію, одночасно зміцнюючи горизонтальні зв'язки між ланками бюрократичної системи, посилюють зворотний зв'язок між представниками органів влади та громадянами і мають на меті забезпечувати постійне коригування діяльності органів влади з урахуванням побажань і запитів населення. Іншими словами, впровадження online-практик в Україні розглядається як поступовий прогресивний процес, але тим не менше, існує ще ряд перешкод технічного та інформаційного характеру, які потребують вирішення.

Таким чином, online-інструменти дали поштовх включенню нових механізмів мережевої взаємодії – як для традиційних акторів, так і для новопосталих, створили умови включення більшої кількості громадян до політичного процесу, забезпечили майданчики для комунікації, призвели до появи нових інноваційних інституціоналізованих форм партнерства громадянського суспільства й влади, наповнили новим ідейним змістом публічну політику. Стрімко розвинену публічну політику в онлайн-просторі можна сміливо назвати е-політикою, яка з розвитком технологій буде продукувати нові інститути й можливості для людства.

Бібліографічний список:

1. Босак О. З. Публічне управління як нова модель управління у державному секторі. Державне управління: теорія та практика: Збірник наукових праць. Харків: Вид-во "Магістр", 2010. № 2. С. 487-490.
2. Веб-платформа e-DEM. URL: <http://e-dem.org.ua/> (Останнє відвідування 08.07.2020).
3. Громадський бюджет в об'єднаній громаді та його особливості.
URL: http://cvu.od.ua/ua/announce/gromadskiy-byudjet-v-ob-yednaniy-gromadi-ta-yogo-osoblivosti_901/ (Останнє відвідування 08.07.2020)
4. Громадянське суспільство України: політика сприяння та залучення, виклики та трансформації: аналіт. доп. [Яблонський В. М., Бекешкіна І. Е., Гелетій М. М. та ін.]; за заг. ред. О. А. Корнієвського, Ю. А. Тищенко, В. М. Яблонського. Київ: НІСД, 2019. 112 с.
5. Досвід взаємодії державних органів країн світу з інститутами громадського суспільства, залучення громадськості до формування та реалізації державної політики, протидії корупції, забезпечення електронного урядування. URL: http://ogp.gov.ua/sites/default/files/library/Dosvid_OGP-MFA.pdf (Останнє відвідування 08.07.2020)
6. Електронне урядування в Україні: аналіз та рекомендації: результати дослідження / за заг. ред. І. Г. Малокової. Київ: Поліграф-Плюс, 2007. 254 с.
7. Електронне урядування: опорний конспект лекцій / Дзюба С. В., Жилиєв І. Б., Полумієнко С. К. [та ін.]; за ред. А. І. Семенченка. Київ, 2012. 266 с.
8. За 2,5 роки українці ініціювали близько 15 000 петицій до місцевої влади.
URL: <https://egap.in.ua/novyny/za-2-5-roky-ukraintsi-initsiiuvaly-blyzko-15-000-petytsii-domistsevoi-vlady/> (Останнє відвідування 08.07.2020)
9. Квітка С. А., Соколовська О. О. Електронне урядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. 2015. Вип. № 9(23). С. 26 – 34.
10. Квітка С. А., Соколовська О. О. Електронне урядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. 2015. Вип. № 9(23). С. 26 – 34.
11. Клименко І. В., Линьов К. О. Технології електронного урядування : навч. посіб. Київ: Вид-во ДУС, 2006. 225 с.
12. Лациба М. Розвиток відносин між владою та суспільством в Україні: від еволюції до революції. Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (12 грудня 2013 р., м. Київ) [упоряд. В. М. Яблонський, О. А. Корнієвський, П. Ф. Вознюк; за заг. ред. О. А. Корнієвського]. Київ: НІСД, 2014. С. 12–16.
13. Матвєєнко І. В. Роль інформаційно-комунікаційних впливів у процесі впровадження електронного урядування в зарубіжних країнах: досвід для України. Публічне урядування. 2016. № 1. С. 135-145.
14. Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка. [2-е вид., доп. і перероб.]. Київ: Генеза, 2004. 736 с.
15. Розпорядження КМУ "Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації" від 8 листопада 2017 р. № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#n13> (Останнє відвідування 28.06.2020)
16. Розумна взаємодія. URL: <https://edu.gurtom.mobi/implementationua/> (Останнє відвідування 08.07.2020).
17. Скібіна О. О. Поняття участі громадян в управлінні державними справами: конституційно-правовий аспект. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2003. Вип. 22. С. 310–314.
18. Телешун С. О., Ситник С. В., І. В. Рейтерович. Що таке публічна політика?
URL: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/12/blog-post_26.html (Останнє відвідування 18.04.2020).
19. Телешун С., Ситник С. В., І. В. Рейтерович. Публічна чи державна політика – вітчизняна дилема вибору. Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. 2012. Вип. 4. С. 185 – 196.
20. Указ Президента України "Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг" від 29 липня 2019 р. № 558. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5582019-28853> (Останнє відвідування 28.06.2020).
21. Чальцева О. М. Публічна політика: теоретичний вимір і сучасна практика: монографія. Вінниця: ФОП Барановська Т. П., 2017. 336 с.

References:

1. Bosak O. Z. Publichne upravlinnya yak nova model' upravlinnya u derzhavnomu sektori. Derzhavne upravlinnya: teoriya ta praktyka: Zbirnyk naukovykh prats'. Kharkiv: Vyd-vo "Mahistr", 2010. № 2. S. 487-490.
2. Veb-platforma e-DEM. URL: <http://e-dem.org.ua/> (Ostannye vidviduvannya 08.07.2020).
3. Hromads'kyu byudzhet v ob'yednaniy hromadi ta yoho osoblyvosti.
URL: http://cvu.od.ua/ua/announce/gromadskiy-byudjet-v-ob-yednaniy-gromadi-ta-yogo-osoblivosti_901/ (Ostannye vidviduvannya 08.07.2020).

4. Hromadyans'ke suspil'stvo Ukrainy: polityka spryyannya ta zaluchennya, vyklyky ta transformatsiyi: analit. dop. [Yablons'kyy V. M., Bekeshkina I. E., Heletiy M. M. ta in.]; za zah. red. O. A. Korniyevs'koho, YU. A. Tyshchenko, V. M. Yablons'koho. Kyiv: NISD, 2019. 112 s.
5. Dosvid vzayemodiyi derzhavnykh orhaniv krayin svitu z instytutamy hromads'koho suspil'stva, zaluchennya hromads'kosti do formuvannya ta realizatsiyi derzhavnoyi polityky, protydiy koruptsiyi, zabezpechennya elektronnoho uryaduvannya. URL: http://ogp.gov.ua/sites/default/files/library/Dosvid_OGP-MFA.pdf (Ostannye vidviduvannya 08.07.2020)
6. Elektronne uryaduvannya v Ukraini: analiz ta rekomendatsiyi: rezul'taty doslidzhennya / za zah. red. I. H. Malyukovoyi. Kyiv: Polihraf-Plyus, 2007. 254 s.
7. Elektronne uryaduvannya: oporny konspekt lektsiy / Dzyuba S. V., Zhylyayev I. B., Polumiyyenko S. K. [ta in.]; za red. A. I. Semenchenka. Kyiv, 2012. 266 s.
8. Za 2,5 roky ukrajintsi initsiyuvaly blyz'ko 15 000 petytsiy do mistsevoyi vlady. URL: <https://egap.in.ua/novyny/za-2-5-roky-ukrajintsi-initsiyuvaly-blyzko-15-000-petytsii-domistsevoi-vlady> (Ostannye vidviduvannya 08.07.2020)
9. Kvitka S. A., Sokolovs'ka O. O. Elektronne vryaduvannya yak innovatsiynny mekhanizm vzayemodiyi vlady, biznesu ta hromadyans'koho suspil'stva: zarubizhnyy dosvid ta peredumovy rozvytku v Ukraini. Aspekty publichnoho upravlinnya. 2015. Vyp. № 9(23). S. 26 – 34.
10. Kvitka S. A., Sokolovs'ka O. O. Elektronne vryaduvannya yak innovatsiynny mekhanizm vzayemodiyi vlady, biznesu ta hromadyans'koho suspil'stva: zarubizhnyy dosvid ta peredumovy rozvytku v Ukraini. Aspekty publichnoho upravlinnya. 2015. Vyp. № 9(23). S. 26 – 34.
11. Klymenko I. V., Lyn'ov K. O. Tekhnolohiyi elektronnoho vryaduvannya : navch. posib. Kyiv: Vyd-vo DUS, 2006. 225 s.
12. Latsyba M. Rozvytok vidnosyn mizh vladoyu ta suspil'stvom v Ukraini: vid evolyutsiyi do revolyutsiyi. Hromadyans'ke suspil'stvo Ukrainy: suchasny stan i perspektyvy vprovadzhennya yevropeys'kykh standartiv vzayemodiyi z derzhavoyu: Zb. materialiv mizhnar. nauk.-prakt. konf. (12 hrudnya 2013 r., m. Kyiv) [uporyad. V. M. Yablons'kyy, O. A. Korniyevs'kyy, P. F. Voznyuk; za zah. red. O. A. Korniyevs'koho]. Kyiv: NISD, 2014. S. 12–16.
13. Matvyeyenko I. V. Rol' informatsiyno-komunikatsiynykh vplyviv u protsesi vprovadzhennya elektronnoho uryaduvannya v zarubizhnykh krayinakh: dosvid dlya Ukrainy. Publichne uryaduvannya. 2016. № 1. S. 135-145.
14. Politolohichnyy entsyklopedychnyy slovnyk / Za red. YU. S. Shemshuchenka. [2-e vyd., dop. i pererob.]. Kyiv: Geneza, 2004. 736 s
15. Rozporyadzhennya KМУ “Pro skhvalennya Kontseptsiyi rozvytku elektronnoyi demokratiyi v Ukraini ta planu zakhodiv shchodo yiyi realizatsiyi” vid 8 lystopada 2017 r. № 797-r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#n13> (Ostannye vidviduvannya 28.06.2020).
16. Rozumna vzayemodiya. URL: <https://edu.gurtom.mobi/implementationua/> (Ostannye vidviduvannya 08.07.2020).
17. Skibina O. O. Ponyattya uchasti hromadyan v upravlinni derzhavnymy spravamy: konstytutsiyno-pravovyy aspekt. Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu vnutrishnikh sprav. 2003. Vyp. 22. S. 310–314.
18. Teleshun C. O., Cytnyk C. V., I. V. Reyterovych. Shcho take publichna polityka? URL: http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2012/12/blog-post_26.html (Ostannye vidviduvannya 18.04.2020).
19. Teleshun C., Cytnyk C. V., I. V. Reyterovych. Publichna chy derzhavna polityka – vitchyznyana dylema vyboru. Vicnyk Natsional'noyi akademiyi derzhavnoho upravlinnya pry Prezydentovi Ukrainy. 2012. Vyp. 4. C. 185 – 196
20. Ukaz Prezidenta Ukrainy “Pro deyaki zakhody shchodo polipshennya dostupu fizychnykh ta yurydychnykh osib do elektronnykh posluh” vid 29 lypnya 2019 r. № 558. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5582019-28853> (Ostannye vidviduvannya 28.06.2020).
21. Chal'tseva O. M. Publichna polityka: teoretychnyy vymir i suchasna praktyka: monohrafiya. Vinnytsya: FOP Baranovs'ka T. P., 2017. 336 s.

Chaltseva O. M., Shvets K. A. Online practices of public policy in Lithuania and Ukraine

The article examines the influence of online practices of interaction between state power and civil society on the process of public policy formation on the example of the transition systems of Lithuania and Ukraine.

It is determined that the introduction of online practices in public policy in Lithuania provides for the modernization of the public administration process in accordance with the new conditions of institutional development; contributes to increasing the efficiency and effectiveness of institutions of government and the state; conditions are created for open and transparent public administration, as well as the possibility of sustainable feedback between government and business and citizens.

It was found that Ukraine is actively involved in the interactive process, which can be attributed to the positive effects of institutionalization of public policy. The introduction of electronic technologies in the field of public administration and the expansion of information space allows public authorities not only to

provide better services, but also to decentralize, while strengthening horizontal links between the bureaucratic system, strengthen feedback between government officials and citizens and have in order to ensure constant adjustment of the activities of the authorities taking into account the wishes and requests of the population.

The tendencies of institutionalization of public policy practices in the online space are clarified, the specifics of the virtual activity of actors in the public space and the degree of their influence on politics are revealed. It is proved that new information technologies web 2.0 and web 3.0 changed the practice of social communication in general and public policy in particular, led to the emergence of new interactive institutional forms of cooperation, which expanded the public space and complicated the management system. It is noted that the level of e-government development, which ensures active public participation in public administration, is of great importance in building public policy "from the bottom up". Online tools have given impetus to the inclusion of new mechanisms of networking – for both traditional actors and newcomers, created conditions for the inclusion of more citizens in the political process, provided platforms for communication, led to new innovative institutionalized forms of partnership between civil society and government, filled new ideological content of public policy.

Key words: *civil society, public policy, public administration, forms of political participation, e-government, e-democracy, online space.*